

VIETNAM - THE NEW ECONOMIC TIGER OF THE EAST

Iliyan Genov Mateev

Department of Economic Theory and International Economic Relations, Faculty of Economics,
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria, iliyan_mateev@abv.bg

Abstract: As a consequence of the wars with France, the United States and China, in the early 1980s the Vietnamese economy is totally exhausted. The country fought intensely for four decades. One of the main tasks facing the Vietnamese government in the 1970s and 1980s was to solve the food problem. Labor productivity is low and unemployment very high. The country's government is aware that with ideological slogans the economy cannot grow. The development of the so-called "family farms" which are granted the right to process the remaining land for various reasons outside cooperatives is stimulated. At the same time, however, the policy of reducing the "capitalist sector" in the South continues. In the mid-1980s, the Vietnamese government decided that greater transformations in the economic sphere needed to be made. In June 1985, the Eighth Plenum of the Central Committee of the Communist Party was held, which decided on fundamental transformations in the economic life of Vietnam. In September of that year, "new dong" entered into circulation, and in 1986 cooperative farms were transformed and the prices of agricultural goods were released. The "Doi Moi" economic reform began, which was an attempt of limited privatization. In 1987, a law on foreign investments was adopted and a State Investment Committee was established. By their nature, the economic reforms in Vietnam are very similar to those that have begun to take place in the People's Republic of China since late 1978. A transition has been made from a centralized to a "socialist market-oriented economy". By the end of the 1990s, the success of the "Doi Moi" reform was obvious. By this time there are already over 30,000 private companies, and the poverty rate has been halved.

After Vietnam became a member of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) in 1995, the country began to develop at an even faster pace. Shortly before Vietnam's accession to ASEAN, the country restored diplomatic relations with the United States. This act led to the normalization of economic ties between the two countries. A particular turning point in the development of bilateral relations occurred on 13 July 2001. On that date, a bilateral trade agreement was concluded between the Socialist Republic of Vietnam and the United States of America. It came into force in December 2001, effectively ending several decades of tension in relations between the two countries. The road to direct access of U.S. capital in Vietnam and free mutually beneficial commodity exchanges were opened. Vietnam has begun pursuing a policy of moving away from China and cohesion with the United States, Japan and its ASEAN allies. Important for the development of the Vietnamese economy at the beginning of the 21st century was the adoption of the country as a member of the World Trade Organization on 7 November 2006, after 11 years of preparation and 8 years of negotiations. Vietnam is currently one of the most dynamically developing countries in ASEAN, Asia and the world.

The purpose of the article is to analyze the prerequisites that contributed to the success of the "Vietnamese economic miracle", as well as to present the development and results of the economy of Vietnam at the end of the 20th and the beginning of the 21st century.

Keywords: Vietnam, ASEAN, APEC

ВИЕТНАМ - НОВИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ ТИГЪР НА ИЗТОКА

Илиян Генов Матеев

Катедра „Икономическа теория и международни икономически отношения“, Стопански факултет,
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, e-mail: iliyan_mateev@abv.bg

Резюме: В резултат от войните, водени с Франция, САЩ и Китай, в началото на 80-те години виетнамската икономика е напълно изтощена. Страната е водила интензивни бойни действия в продължение на четири десетилетия. Една от основните задачи пред виетнамското правителство през 70-те и 80-те години е решаването на продоволствения проблем. Производителността на труда е ниска, а безработицата - много висока. Правителството на страната е наясно, че с идеологически лозунги икономиката не може да се развива. Стимулира се развитието на т.н. „семеини стопанства“, на които се дава право да обработват останалата по различни причини извън кооперативите земя. В същото време обаче продължава политиката за редуциране на „капиталистическия сектор“ в Юга. В средата на 80-те години виетнамското правителство решава, че трябва да се направят по-големи преобразувания в икономическата сфера. През юни 1985 г. се

провежда Осмият пленум на ЦК на ВКП, на който се взема решение за коренни преобразувания в икономическия живот на Виетнам. През септември същата година влиза в обръщение „нов донг“, а през 1986 г. кооперативните стопанства се преобразуват и се освобождават цените на селскостопанските стоки. Започва икономическата реформа „Дой мой“, която представлява опит за ограничена приватизация. През 1987 г. се приема закон за чуждите инвестиции и се създава Държавен комитет за инвестициите. По своя характер икономическите реформи във Виетнам приличат много на тези, които започват да се осъществяват в КНР от края на 1978 г. Извърши се преход от централизирана към „социалистическа пазарно-ориентирана икономика“. До края на 90-те години на XX век, успехът на реформата „Дой мой“ е очевиден. По това време вече съществуват над 30 хил. частни фирми, а нивото на бедност е намалено наполовина.

След приемането на Виетнам за член на Асоциацията на страните от Югоизточна Азия (АСЕАН) през 1995 г., икономиката започна да се развива с още по-бързи темпове. Малко преди влизането на Виетнам в АСЕАН, страната възстанови дипломатическите си отношения със САЩ. Този акт доведе до нормализиране на икономическите връзки между двете държави. Особен поврат в развитието на двустранните отношения настъпи на 13 юли 2001 г. На тази дата бе сключено двустранно търговско споразумение между Социалистическа република Виетнам и Съединените американски щати. То влезе в сила през декември 2001 г., с което фактически се сложи край на продължилото няколко десетилетия напрежение в отношенията между двете страни. Отворен бе пътят за директен достъп на американските капитали във Виетнам и свободен взаимноизгоден стокообмен. Виетнам започна да провежда политика на отдалечаване от Китай и сближаване със САЩ, Япония и съюзниците си от АСЕАН. Важно значение за развитието на виетнамската икономика в началото на XXI век има приемането на страната за член на Световната търговска организация, на 7 ноември 2006 г., след 11 години на подготовка и 8 години преговори. В момента Виетнам е една от най-динамично развиващите се страни в АСЕАН, Азия и света.

Цел на статията е да се анализират предпоставките, допринесли за успеха на „виетнамското икономическо чудо“, както и да се представят развитието и резултатите на икономиката на Виетнам в края на XX и началото на XXI век.

Ключови думи: Виетнам, АСЕАН, АПЕК

1. ВЪВЕДЕНИЕ

На 15 февруари 1967 г. в отговор на лично послание от американския президент Линдън Джонсън, Хо Ши Мин отговаря: „Ние никога няма да се съгласим да преговаряме под заплахата от бомбардировки“. Постепенно силите на Виет Конг започват да взимат надмощие, а САЩ разбират, че много трудно ще спечелят войната. Новоизбраният Президент Ричард Никсън започва да обмисля начин за „достойно излизане“ на САЩ от нея. Започват се преговори, довели до подписването на 27 януари 1973 г. в Париж на Споразумение за прекратяване на войната. Във връзка с неговото изпълнение американският контингент е изтеглен от Южен Виетнам, чиято армия САЩ, обаче продължават да снабдяват с оръжие и помощи. В продължение на две години южновиетнамската армия успява да устои на Виет Конг и северните сили, но на 9 април 1975 г. войските на севера достигат на 50 км от Сайгон. На 21 април южновиетнамският президент Нгуен Ван Тхю подава оставка и бяга от страната, а приемникът му, генерал Дуонг Ван Мин, капитулира на 30 април 1975 г., слагайки край на войната отнема живота на над 1.3 милиона виетнамци (според някои данни са загинали над 3 милиона виетнамци) и 58 хиляди американци. Въпреки пълната победа на Севера, той придобива контрол над територия, чиято инфраструктура е почти напълно унищожена, а развитието на икономиката трябва да започне буквално от нулата. Ефектите от войната се усещат в продължение на десетилетия, до наши дни. През периода 1975-2020 г. в резултат от инциденти с необезвредени мини и бомби са убити или осакатени над 100 хиляди виетнамци, а около 3 милиона страдат от заболявания, причинени от използването на химикала за обезлесяване на гори „Ейджънт ориндж“, с който се е целяло да се подпомогне по-лесното откриване на партизани в джунглата. На 25 април 1976 г. се провеждат избори за Национално събрание на единен Виетнам, което на 2 юли 1976 г. взема решение за държавно обединение на страната под името Социалистическа република Виетнам. Виетнамската трудова партия и Народно-революционната партия на Южен Виетнам се обединяват в единната Комунистическа партия на Виетнам. В резултат на войните с Франция и САЩ виетнамската икономика е почти напълно разрушена. Вследствие от употребата на химически оръжия са нанесени сериозни и трайни щети на природата. По време на конфликта Южен Виетнам е оцелявал до голяма степен благодарение на американски помощи, а Северен Виетнам е получавал стоки, храни и оръжие от СССР, останалите страни от „Варшавския договор“ и Китай. Започва постепенното възстановяване на страната, което е възпрепятствано от Третата Индокитайска война (февруари-март 1979 г.), в която Виетнам воюва с Китай. Формален повод за нейното започване предоставя навлизането на виетнамски войски в Кампучия (Камбоджа), довели до свалянето на подкрепения от

Китайската народна република режим на „Червените кхмери“, както и преследването (според твърденията на Китай) на китайското малцинство във Виетнам. Отново започва период на конфронтация между двете страни. Това е вероятно и основната причина, след разпадането на СССР през 1991 г., Виетнам да се ориентира към членство в АСЕАН, а не към сътрудничество с Китай, въпреки сходните политико-икономически системи на двете страни. Независимо от победите на виетнамците над американците по суша и въздух във Втората Индокитайска война (ноември 1955-април 1975 г.), китайците успяват да превземат освен Параселските острови (до 1974 г. част от Южен Виетнам) и островите Спратли, разположени в Южнокитайско море. Претенции към тях имат също така Филипините, Малайзия, Бруней и Тайван. Смята се, че в шелфа около тях има огромни нефтени залежи. Проблемът около тези острови е един от най-острите в отношенията между КНР и АСЕАН. Тяхното икономическо и военно-стратегическо значение е огромно и вероятността те да станат повод за нова война не е малка [Kiernan 2019, 545].

2. ВИЕТНАМ В КРАЯ НА XX ВЕК

Като следствие от водените войни, в началото на 80-те години виетнамската икономика бе тотално изтощена. Страната бе водила интензивни войни в продължение на четири десетилетия. Ако не бяха тези разрушителни инвазии, може би Виетнам щеше да бъде в момента една от най-развитите страни в Югоизточна Азия, тъй като виетнамците не отстъпват на китайците и корейците по трудова етика. Една от основните задачи пред виетнамското правителство през 70-те и 80-те години е решаването на продоволствения проблем. Изпълнението на Втория петгодишен план (1976-1980 г.) не успява да се справи с тази задача. Производителността на труда е ниска, а безработицата - много висока. Правителството на страната е наясно, че с идеологически лозунги икономиката не може да се развива. Пред Втория план са били поставени изключително нереалистични, неизпълними цели: средногодишен растеж в индустрията от 16-18%, а в селското стопанство от 8-10%. Въпреки това той може да се смята за сравнително успешен, тъй като започва възстановяването на страната от войната, а Югът се интегрира към Севера. При Третия петгодишен план (1981-1985 г.) се правят опити за намаляване на централизацията в планирането и повишаване квалификацията на управленските кадри. Хиляди виетнамски работници са изпратени на работа в Източна Европа и СССР. С това се цели от една страна да се намали безработицата, а от друга да се повиши тяхната квалификация и след завръщането им във Виетнам те да допринесат за индустриализацията на държавата. Стимулира се развитието на т.н. „семејни стопанства“, на които се дава право да обработват останалата по различни причини извън кооперативите земя. В същото време обаче продължава политиката за редуциране на „капиталистическия сектор“ в Юга. През юли 1984 г. ЦК на ВКП признава, че не може да премахне напълно частната търговия в тази част на Виетнам. Основна причина за това е дефицитът на някои видове стоки. Смятайки, че тези мерки са недостатъчни, а също така повлияно и от реформите на Михаил Горбачов в СССР (т.н. „Перестройка“), виетнамското правителство решава, че трябва да се направят по-големи преобразувания в икономическата сфера. През юни 1985 г. се провежда Осмият пленум на ЦК на ВКП, на който се взима решение за коренни преобразувания в икономическия живот на Виетнам. През септември същата година влиза в обръщение „нов донг“, а през 1986 г. кооперативните стопанства се преобразуват и се освобождават цените на селскостопанските стоки. Започва икономическата реформа „Дой мой“ („Обновяване“), която в началото си представлява опит за ограничена приватизация. През 1987 г. се приема закон за чуждите инвестиции и се създава Държавен комитет за инвестициите. Благодарение на икономическите преобразувания, още през 1989 г. Виетнам се превръща в третия най-голям износител на ориз в света [Мирчева 2001, 160], а в началото на XXI век е вече на второ място по неговия износ. По своя характер икономическите реформи във Виетнам приличат много на тези, които започнаха да се осъществяват в КНР от края на 1978 г. Направи се преход от централизирана към „социалистическа пазарно-ориентирана икономика“. До края на 90-те години на XX век, успехът на реформата „Дой мой“ е очевиден. По това време вече съществуват над 30 хил. частни фирми, а нивото на бедност е намалено наполовина. През юни 1991 г., по време на провеждането на Седмия национален конгрес на Виетнамската комунистическа партия е взето решение Виетнам да диверсифицира и развива икономическите си връзки с всички страни, като е отбелязано следното: „Виетнам желае да има приятелски отношения с всички държави в света, независимо от различните социално-икономически системи“. Приоритетни остават връзките със СССР, Лаос, Камбоджа, КНР и Куба, но същевременно се обръща сериозно внимание върху задълбочаването на отношенията с т.н. „нови приятели“ - страните-членки на АСЕАН, ЕС, Япония и САЩ. Всъщност, след конгреса започва да се осъществява доста по-различна от следваната до момента външна политика. През април 1992 г. Националното събрание на Виетнам приема конституция, въвеждаща президентска форма на управление. В основата на тази промяна стои виждането, че един силен президент би водил страната по-успешно при осъществяването на икономическата реформа. Независимо от това

Генералният секретар на ВКП си остава най-влиятелната фигура. Положителните резултати от разглежданите промени не закъсняват. До 1994 г. в отрасли като добив на нефт и газ, производство на цимент, и металургия се влагат 3.7 млрд. щатски долара инвестиции, главно от Сингапур, Хонконг и др. След приемането на Виетнам за член на АСЕАН през 1995 г. страната започна да се развива с още по-бързи темпове [Матеев 2016, 21]. Освен по производство на ориз Виетнам излезе на челните места в света по производството на кашу (над 30%), каучук, кафе, черен чай, улов на риба и скариди. През 1995, 1996 и 1997 г. ръстът на БВП е съответно 9.5%, 9.3% и 8.2% - най-високият в Югоизточна Азия. По време на Азиатската финансова криза виетнамската икономика не понесе големи сътресения. Силният правителствен контрол върху икономиката и не-конвертируемата валута опазиха Виетнам от нейния опустошителен ефект. Все пак БВП през 1998 и 1999 г. нарасна съответно „само“ с 5.8% и 4.8%. Тези показатели бяха много добри, в сравнение с другите източноазиатски страни, които бяха в условия на криза [Beresdorf & Phong 2001, 76].

3. ВИЕТНАМ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК

През 2000 г. БВП нарасна с 6.8%, през 2001 г. с 6.2%, а през 2002 г. с 6.3%. СРВ почти настигна КНР по темпове на икономически растеж. През 2001 г. чуждестранните инвестиции нараснаха с 19% спрямо 2000 г. В резултат на увеличеното местно търсене индустрията отбеляза растеж от 10%. Експортът отбеляза ръст от 7.1%. Нарастването в селското стопанство, риболова и горското стопанство бе 3.1%. През април 2001 г., по време на провеждането на Деветия национален конгрес на Виетнамската комунистическа партия е декларирано отново взетото на Седмия национален конгрес решение, че Виетнам желае да развива приятелски отношения с всички страни в света. Малко преди приемането на Виетнам в АСЕАН, той възстанови дипломатическите си отношения със САЩ. Този акт доведе до нормализиране на икономическите връзки между двете страни. Особен поврат в развитието на двустранните отношения настъпи на 13 юли 2001 г. На тази дата бе сключено двустранно търговско споразумение между Социалистическа република Виетнам и Съединените американски щати. То влезе в сила през декември 2001 г., с което фактически се сложи край на продължилото няколко десетилетия напрежение в отношенията между двете страни. Отворен бе пътят за директен достъп на американските капитали във Виетнам и свободен взаимноизгоден стокообмен. Положителният резултат за икономиката не закъсня. Само за периода 2001-2006 г. виетнамският износ за САЩ нарасна с 800%. По този начин на икономическо общуване и мащабно увеличение на износа се спомага за трансформирането на виетнамската икономика в експортно-ориентирана, и привличането на чуждестранни инвестиции не само от САЩ, но и от ЕС, Канада, Австралия, страните от Източна Азия, и др. През 2001 г. Виетнамската комунистическа партия одобри 10-годишен план за икономическо развитие, предвиждащ увеличаване ролята на частния сектор и намаляване степента на държавно регулиране в икономиката. През 2003 г. на частния сектор се падаше вече над ¼ от общото индустриално производство. Неговото бурно развитие способства за превръщането на Виетнам в една от най-бързо развиващите се икономики в света, сравнима по темпове на годишен икономически растеж само с Китай. Не трябва да се забравя обаче фактът, че развитието на икономиката започва върху изключително ниска база и тя все още не може да бъде определена като „развита“ или „средноразвита“ [Balme & Sidel 2007, 161]. През 2005 г. се състоя историческото посещение на виетнамския премиер Фан Ван Кхай в САЩ (първо след края на Виетнамската война), които станаха най-големият вносител на виетнамски стоки. По-късно, по време на сесията на АТИС (Азиатско-тихоокеанското икономическо сътрудничество), проведена в Ханой през 2006 г., Виетнам за пръв път бе посетен от американски президент: Джордж Буш - младши. Първото посещение на виетнамски президент в САЩ бе през 2007 г. Важно значение за развитието на виетнамската икономика в началото на ХХІ век има приемането на страната за член на Световната търговска организация, на 7 ноември 2006 г., след 11 години на подготовка и 8 години преговори. През юни 2006 г. президентът Чан Дък Луонг и министър-председателят Фан Ван Кхай подадоха оставка, за да дадат място на по-младото поколение виетнамски ръководители. Те бяха държавни ръководители на Виетнам от 1997 г. (два мандата по 5 години) и имат големи заслуги за на „Дой мой“. Техните места през 2006 г. бяха заети съответно от Нгуен Мин Чиет и Нгуен Тан Зун [Pounds 2007, 73]. През 2011 г. за президент бе избран Чьон Тан Шан, а Нгуен Тан Зун бе оставен на поста правителствен ръководител за втори мандат. От 2001 до 2011 г. Генерален секретар на ВКП е Нонг Дък Ман, който е смятан за модерно мислещ политик. При преизбирането му за втори мандат през 2006 г. оповестява желанието си Виетнам да се превърне в индустриализирана страна до 2020 г. След края на втория му мандат за негов наследник е избран председателят на Националното събрание - Нгуен Фу Чон, който встъпи в длъжност на 19 януари 2011 г., а пет години по-късно, на проведения от 20 до 28 януари 2016 г. XII партийен конгрес, бе преизбран за нов петгодишен мандат. През лятото на 2015 г. той направи „историческо посещение“ в САЩ като на 7 юли 2015 г. се срещна в Белия дом с Барак Обама. Преди това, САЩ бяха посетени от президента и премиера, но

не и от „най-силния човек” във Виетнам - лидера на комунистическата партия. Една от основните причини за затоплянето на отношенията между Социалистическа република Виетнам и Съединените щати е общата им позиция спрямо китайските териториални претенции за редица острови в Южнокитайско море. През май 2016 г. Виетнам беше посетен от Барак Обама в момент, когато според данни на известния американски изследователски център „Пю” 20% от виетнамците се отнасяха положително към Китай, а цели 76% - към САЩ. Може да се твърди, че четири десетилетия след края на „Виетнамската война”, старите рани са до голяма степен зараснали и двете страни залагат повече на прагматичните отношения. Връх в развитието на американско-виетнамските отношения бе избора на Ханой за провеждането на среща между президента на САЩ – Доналд Тръмп и лидера на КНДР-Ким Чен Ун, състояла се 26-28 февруари 2019 г. Търговските войни между САЩ и КНР се оказаха доста благоприятни за Виетнам, тъй като много американски, японски и южнокорейски капитали започнаха да се прехвърлят от Китай към него. Развитието на връзките със САЩ не е за сметка на изградените тесни взаимоотношения с Руската федерация. През октомври 2010 г. Виетнам и Русия подписаха споразумение за строителството на първата АЕЦ в Югоизточна Азия, носеща името „Нин Тхуан-1” (край Фуок Дин в южната провинция Нин Туан), с два блока от по 1200 МВт. Предвижда се руската страна да финансира 85% от проекта, който е предвидено да бъде завършен през 2025 г. На по-късен етап, до 2030 г., се предвижда строителството на трети и четвърти реактори. Със средства и интелектуална помощ от „Росатом”, през 2012 г. в Ханойския университет за наука и технологии бе открит информационен център, целящ пропагандиране на ползите от атомната енергетика. Освен това в Руската федерация бяха изпратени на обучение около 350 студента, а още 150 виетнамски инженери бяха включени в строителството на Ростовската АЕЦ. Седмица преди визитата на Нгуен Фу Чон във Вашингтон, във виетнамската военноморска база в Камран бе доставена четвъртата дизелова подводница от клас „Кило”, произведена в Руската федерация. През първата седмица на февруари 2016 г., виетнамският флот получи още една подводница от този клас, а през лятото на 2016 г. - още една, превръщайки се в най-боеспособния военноморски флот в Югоизточна Азия. През последните години се наблюдава силно активизиране на връзките с Япония. Като катализатор на този процес се явява нарастването на антияпонските настроения в Китай, довели до палежи в някои японски предприятия. В резултат на тези действия редица японски предприемачи започнаха да прехвърлят производствените си мощности към Виетнам, чието население се слави като не по-малко работливо от китайското. Същевременно цената на работната сила във Виетнам е по-конкурентна от тази в КНР. Японско-китайският териториален спор за островите Сенкаку в Източнокитайско море и виетнамско-китайският за Параселските острови и архипелага Спратли в Южнокитайско море, също така сближиха външнополитическите позиции на Виетнам и Япония. Затоплянето на политическите връзки неизбежно доведе до развитие и на политическите. През октомври 2010 г., паралелно с договора, подписан с Руската федерация, за изграждане на АЕЦ „Нин Тхуан-1”, бе сключен подобен договор и с Япония, предвиждащ строителството на втора АЕЦ, наречена „Нин Тхуан-2” (край Вин Хай в южната провинция Нин Туан). Предвижда се консорциум, включващ компаниите „Мицубиши хеви индъстрис”, „Тошиба” и „Хитачи” да построи два реактора с мощност 1100 МВт до 2025 г. и още два до 2030 г. През март 2012 г. бе подписан договор и с Република Корея за строителството на трета АЕЦ, чийто първи два реактора трябва да заработят около 2030 г., а се предвижда въвеждането в експлоатация на още два атомни реактора. Преди провеждането на XII конгрес на Виетнамската комунистическа партия (20 - 28 януари 2016 г.), бяха проведени два важни пленума - Тринадесетият пленум на ЦК на ВКП през декември 2015 г. и Четирнадесетият пленум на ЦК на ВКП през януари 2016 г. На тях бяха взети важни политически решения, касаещи лицата, които щяха да заемат постове на Генерален секретар на ВКП, президент, министър-председател и председател на Националното събрание, по време на провеждането на партийния конгрес. Нгуен Фу Чон запази поста си на Генерален секретар на ВКП за втори мандат, но бяха предложени нови фигури за президент и министър-председател, като се запази вече утвърдилата се традиция за едномандатност на тези постове. По-късно, на 2 април 2016 г. Националното събрание на Виетнам ги избра официално - за президент бе назначен Чан Дай Куанг, а за премиер - Нгуен Суан Фук. Тяхното избиране съвпадна с 30-годишнината от началото на икономическата реформа „Дой мой”, по време на която доходите на населението се увеличиха многократно, нивото на бедността намаля драстично, а достъпът до образование, здравеопазване и инфраструктура се увеличиха значително. В наши дни почти всички домакинства имат електричество, а 75% от тях имат достъп до питейна вода и модерни санитарни възли [Матеев 2017, 205-232]. На 21 септември 2018 г. президентът Чан Дай Куанг почина от усложнения, вследствие на вирусно заболяване и неговият пост бе зает на 23 октомври 2018 г. от Генералния секретар на ВКП Нгуен Фу Чон, който от тогава изпълнява и двете длъжности. [Rowan 2019, 201]

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В момента Виетнам е една от най-динамично развиващите се страни в АСЕАН, Азия и света. От 1990 г. насам по-високи темпове на развитие в Азия има само Китай. Икономическият растеж през 2011 г. бе 6.2%, през 2012 г.: 5.2 %, през 2013 г.: 5.4%, през 2014 г.: 6.0%, през 2015 г.: 6.7%, %, през 2016 г.: 5.2 %, през 2017 г.: 6.8%, през 2018 г.: 7.1%, през 2019 г.: 7.0%, заради епидемията от COVID-19 се прогнозира през 2020 г. спад до 4.1%, но очакванията за 2021 г. са доста оптимистични: 6.8%. Стойността на номиналния БВП през 1985 г. бе 14.1 млрд. щ. долара, а през 2019 г. е 261.9 млрд. щ. долара (44-то място в света), т.е. за последните 35 години той е нараснал 18.6 пъти, което е изключително постижение. Изчислен по паритет на покупателните сили, БВП е на стойност 807.8 млрд. м. долара (29-то място в света). БНД на човек от населението (метод Атлас) е нараснал 12 пъти за последните 30 години: от 210 щатски долара през 1989 г. на 2540 щатски долара през 2019 г. Въпреки бързото си икономическо развитие през последните 30 години, в момента Виетнам изостава по стандарт на живот от шест от останалите девет страни-членки на АСЕАН: Сингапур, Бруней, Малайзия, Тайланд, Индонезия и Филипините. Изоставането му спрямо Индонезия и Филипините, обаче е незначително. В доклада на ООН за човешкото развитие от 2019 г., даващ информация за 189 държави, Виетнам е поставен в третата група - „Страни със средно човешко развитие” като индексът му на човешко развитие (0.693) е 118-ти в света. Ако поддържа темповете си на растеж от второто десетилетие на XXI век, Виетнам ще успее до 2025 г. да задмине по жизнен стандарт Филипините и Индонезия, до 2030 г. Тайланд и до 2035 г. Малайзия. При население от 97 млн. души работната сила наброява 54.8 млн. души (2017 г.). От тях 40.3% са заети в селското стопанство, 25.7% в промишлеността и 34.0% в сферата на услугите. Делът на безработните сред трудоспособното население е бил едва 2.2% от, а под линията на бедността е живеело около 8% от цялото население. Личностното професионално развитие в турбулентна среда обаче изисква нови знания, умения и компетенции на завършилите, които надхвърлят традиционните разбирания [Цонкова 2017, 61]. През 2018 г. Виетнам заема 26-то място в световната стокова търговия по отношение на износа и 23-то място при вноса. Стойността на износа (f.o.b.) възлиза на 245.6 млрд. щ. долара. Промислената продукция (електроника, текстил, обувки, спортни артикули, резервни части и др.) има дял от 81.8% в него, следвана от селскостопанската продукция (кафе, ориз, кокосови орехи, бразилски орехи, кашу, тропически плодове в суров и преработен вид, чай, подправки, морски продукти и др.) с дял от 13.8% и горивата и минералните суровини (нефтопродукти, калай, никел и др.) с дял от 3.0%. Делът на т.н. „други” е 1.4%. Водещи външнотърговски партньори при експорта са САЩ (19.3%), следвани от ЕС-28 (17.8%), Китай (16.5 %), Япония (7.8%) и Република Корея (6.9%). През 2018 г. вносът на стоки (с.i.f.) е на стойност 244.2 млрд. щ.д. Промислената продукция (машини, съоръжения, резервни части, химически торове, нефтопродукти и др.) има дял от 80.6% в него, следвана от селскостопанската продукция (соя и продукти от нея, памук, царевича и др.) с дял от 10.7% и горивата и минералните суровини (нефт, природен газ, цветни метали и др.) с дял от 7.0%. Делът на т.н. „други” е 1.8%. Основни външнотърговски партньори при импорта са Китай (27.5%), Република Корея (22.0%), Япония (7.9%), Тайван (6.0%), ЕС (5.7%) и Тайланд (5.0%). Виетнам заема 53-то място в света при износа на услуги (14.9 млрд. щ. д.) и 46-то при вноса на услуги (18.2 млрд. щ. д.). През последното десетилетие на XX век Виетнам започна да отделя особено голямо внимание върху развитието на международния туризъм. Благоприятните условия за развитието на туризъм са следните: историческо наследство на повече от две хилядолетия, прекрасни плажове, добро обслужване, сравнително ниска престъпност и не на последно място романтичната страна на борбата за независимост срещу французите и американците. Всички тези фактори допринасят за привличането на западни, японски, южнокорейски и др. туристи. По крайбрежието на Южнокитайско море бяха построени няколко големи курорта и много хотели на световно ниво. През 2019 г. Виетнам е посетен от 18.0 млн. души, докато през 2010 г. броят на посещенията е бил 5.0 млн. души, през 2000 г. - 2.1 млн., а през 1995 г. - едва 1.4 млн.д. Най-многобройни са били гостите от Китай (5.81 млн.д.), Република Корея (4.29 млн.д.), страните-членки на АСЕАН (над 2 млн.д.), Япония (0.95 млн.д.), Тайван (0.93 млн.д.), САЩ (0.75 млн.д.), Русия (0.65 млн.д.), Австралия (0.38 млн.д.), Великобритания (0.32 млн.д.), Франция (0.29 млн.д.), Германия (0.23 млн.д.) и Канада (0.16 млн.д.). Очакванията, че през 2020 г. броят на туристите ще надхвърли 20 млн. души няма да се оправдаят, заради епидемията от COVID-19, напротив - ще има огромен спад в посещенията от около три-четири пъти [Asian Development Bank 2020].

ЛИТЕРАТУРА

- Матеев, И. (2016). *АСЕАН*. Велико Търново. Изд. „Фабер”.
- Матеев, И. (2017). *Страни-членки на АСЕАН*. Велико Търново. Изд. „Фабер”.
- Мирчева, Хр. (2001). *Югоизточна Азия. Традиции и съвременност*. София. Изд. „Парадигма”.

- Цонкова, В. (2017). *Нов подход в обучението по „Финансов мениджмънт“ – някои аспекти*. Сборник доклади от конференцията „Финансовата наука - между догмите и реалността“. 14 Октомври 2016 г. Варна. Изд. „Наука и икономика“. Икономически университет - Варна.
- Asian Development Bank. (2020). <https://www.adb.org/countries/viet-nam/main>
- Balme, S. & Sidel, M. (2007). *Vietnam's New Order: International Perspectives on the State and Reform in Vietnam*. Palgrave Macmillan.
- Beresford, M. & Phong, D. (2001) *Economic Transition in Vietnam: Trade and Aid in the Demise of a Centrally Planned Economy*”. Edward Elgar Publishing.
- Kiernan, B. (2019). *Vietnam: A History from Earliest Times to the Present*. Oxford University Press.
- Pounds, K. (2007). *Vietnam: The New Asian Dragon*”. Castlebury Press.
- Rowan, A. (2019). *Startup Vietnam: Innovation and Entrepreneurship in the Socialist Republic*. Mascot Books.